

Benkő András
25698 s 65

parlando

ZENEPEDAGÓGIAI FOLYÓIRAT

XVIII. ÉVFOLYAM
1976. SZEPT. — OKT. HÓ

9
10

TARTALOM

S. Horváth Klára: Látogatás Borsod-Abaúj-Zemplén megye zeneiskoláiban	1
Horváth Ágnes: Mai magyar pedagógiai művek alkalmazása a korszerű zongoratanításban	12
Serhók Gizella: Tanfolyam a kortárs magyar zenéről	25
Straky Tibor: Belgiumi jegyzetek	28
Czövek Erna: Kivételes tehetségek	36
Schelken Pálma: Verdi Zenei Műveltségi Verseny a rádióban	38
Kardos István emlékezete (László Zsigmond)	40
Az Országos Filharmónia budapesti ifjúsági hangversenyeiről	42
Friss Gábor: Játéksarok (XI. rész)	43
Könyvekről-kottákról	
Benkő András: A Bólyaiak zeneelmélete (Szesztay Zsolt)	45
Dietrich Fischer-Dieskau: A Schubert dalok nyomában (Nagy József)	46
Debrecen zenei élete a századfordulótól napjainkig (Nagy József)	47
Pándi Marianne: Hangversenykalauz III (Z. T.)	48
Mező Imre: Quintetto (Oromszegi Ottó)	48
Zeneiskolai zeneműtáros (Mona Ilona)	50
Új hanglemezek (Oldal Gábor)	50
A Rózsavölgyi bolt jelenti ... (Hutira Albin)	51
Évfordulónaptár (Virány Gábor)	52
Krónika	53

P A R L A N D O

a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének Zenepedagógiai folyóirata.

Szerkeszti a szerkesztő bizottság.

Felelős szerkesztő: SZATMÁRI LÁSZLÓ.

Szerkesztőség: 1063 Budapest VI., Gorkij fasor 38. Telefon: 425-756.

Kiadja a Népszava Lapkiadó Vállalat, 1964 Budapest VII., Rákóczi út 54. Telefon: 224-819.

A kiadásért felel: GÁBOR MÁRTON igazgató.

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlapirodánál (KHI Budapest V., József nádor tér 1.)

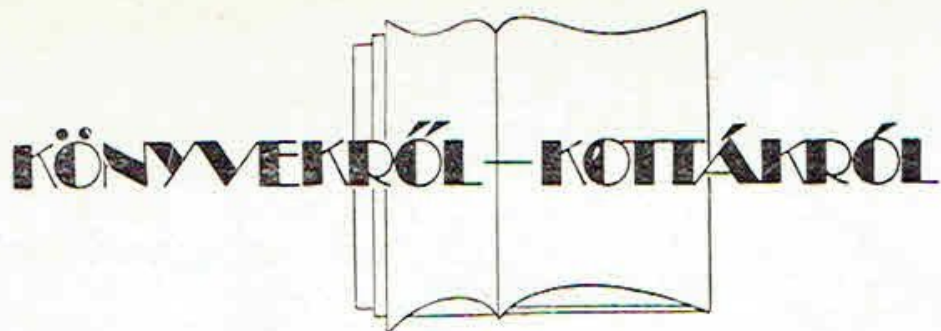
Postacím: 1900 Budapest, közvetlenül vagy csekkbefizetési lapon
(csekk számlaszám: 215-96 162).

Előfizetési díj egy évre 36,— forint.

A Parlando szerkesztő bizottsága

Felelős szerkesztő: Szatmári László, Szerkesztő: Zelinka Tamás.

A szerkesztőbizottság tagjai: Barta Péter, Czöveglényi László, Czövek Erna, Dobray István, Fasang Árpád, Kalmár Márton, Keuler Jenő, Kontra István, Körber Tivadar, Laczó Zoltán, Papp László, Péter Miklós, Sándor Frigyes, Száva Magda, Szebenyi János, Szesztay Zsolt, Tibold Iván, Till Ottó, Turcsányi Emil, Váczi Károly, Weninger Richárd.

KÖNYVEKRŐL – KÖTETEK RŐL

Benkő András

A Bolyaiak zeneelmélete (Kriterion)

Benkő Andrásnak, a kolozsvári Konzervatórium tanárának könyvét a bukaresti Kriterion Könyvkiadó jelentette meg, a kötet Magyarországon is, bolti forgalomban megkapható.

A könyv mintegy felét teszi ki *Bolyai Farkas* Zenészeti dolgozatának és *Bolyai János* Muzsika-tan c. munkájának közre- adása.

A szerző eredeti munkáját képezik a további fejezetek: Zenei mozzanatok *Bolyai Farkas* és *Bolyai János* életében. A zene helye, szerepe a két *Bolyainál*, Fontosabb zeneelméleti kérdések (hangjegyzés, hangsor, hangközök, akkordtan), Jegyzetek (16 oldalon az eddigiekhez!), A két *Bolyai* zeneelméletének egyéni szójegyzéke, Névmutató, 2–2 oldalnyi Tartalom román, német és orosz nyelven.

Benkő András könyvéből, túlmenően a *Bolyaiakon* és zeneelméletükön, sok mindent megtudunk a 18–19. századi magyar zenei életről is. A nagyenyedi Kollégiumban, ahová *Bolyai Farkas* is járt, 1685-től kezdve ingyenes hangszeres (orgona) oktatásban részesültek a rászoruló szegény diákok. Az 1769-es tanterv napon- ta egy-egy énekórát írt elő! (Lám, az ének-zenei általános iskola koncepciójának vannak előzményei...) A hivatalos énekoktatáshoz már abban az időben is hozzá kell számítani az ének- kar mun-

káját: a „harmonista diákok” mindenütt jelen vannak, ahol énekelni kell, lehet vagy illik.

Mindkét *Bolyai* zenei alapélménye a hegedüléshez és a kamaramuzsikáláshoz kötődik. *Bolyai János*, akinek zenei nevelésére apja különös gondot fordított, virtuóz hegedős lehetett, sorozatban játszotta *Paganini* műveit. (Persze előadásainak színvonaláról nincs megbízható adat.)

Bolyai János véleményt nyilvánít a hegedűtanulásról. Azt ajánlja, hogy csak rendkívüli adottságokkal rendelkező készüljön hegedűvirtuóznak, előadóművésznek. Ebben az esetben is kedvező körülmények, teljes elszántság, következetes szakembernek készülő hegedűsnek is napi két órai gyakorlásra van szüksége. *Rafaelt* idézi: Egyetlen nap se múljon el gyakorlás nélkül!

Könyvünk nem titkolja, hogy mindkét *Bolyai* — apa és fia — elsősorban és mindenekelőtt matematikus volt. Zeneelméletüket matematikai rendszerükbe illesztették be. De a matematika náluk filozófia is volt, életre szóló bölcsélet. *Bolyai Farkas* 1816 körül írt munkájának csak egyik jellemzője, hogy „alapos zeneelméleti ismeretekről tanúskodó munka. A tiszta hangviszonyokon kívül ismerteti a mai temperálást, a kómmákat, a hangsorokat és hangnemeket, ezek rokonságát, sőt végül rövid összhangzattani vázlatot is ad. A dolgozat nyelvi szempontból is figyelemre méltó: egyik legelső kísérlet a magyar zenei nomenklatura megalkotására.” Ugyanakkor arra a

kérdésre is válaszolni óhajt: mi a muzsika? „Olyan érzések kifejezésére alkalmas, melyeket a tagolt beszéd körülírva, szegényesebben fogalmaz meg általában.” A zene hatása: „a lélek öntudatlan, titkos számolása”. Említi *Bolyai Farkas* a zenének az idegekre gyakorolt, tehát orvosi, gyógyászati, sőt lélektani hatását is. Hosszasan időz a zene nevelő jellegénél. Kétféle zenét különböztet meg: nemesítőt, nagy tettekre serkentőt, s az élvezetek útjára taszítót. Fontosnak tartja, hogy az ifjúság a zenei nevelésben olyan színvonalon kapjon ismereteket, hogy a tehetségesek számára megnyilják az út kibontakozásukhoz. „Annyi professzornak kellene lenni, hogy a legjobbakból falura is jusson. A főiskolai, akadémiai végzettségű nevelő mellett segédek tevékenykednének, s a professzor irányításával folya a magas színvonalú nevelői-oktatói munka.” Világosan látja az elképzelése útjában álló akadályokat is: kevés a magas képzettségű nevelő, s hátrányos a falun munkálkodók helyzete. (Eleget változott a helyzet másfélszáz év alatt?!)

Mindkét *Bolyai* aláhúzza a kamarazeneelés jelentőségét: az egyenlőség érzetét fejleszti, hozzászoktat ahhoz, hogy az ember ne külön-külön, egyenként s egyéni érvényesüléssel próbáljon kitűnni, hanem rendelje alá egyéni érdekeit egy kis közösségnek. *Bolyai János* a számtani arányokból kiindulva illeszti be a muzsikát utópisztikus filozófiai keretbe, az üdvítan szerves részeként. A szép-tanban, a művészetek szférájában első helyre rangsorolja a hang-tant, a muzsikát (hangszeres zenét) és éneket.

A legtermészetesebbnek az éneket tartja: „az ének az eredeti, természetes muzsika”. Hosszabban időz a hegedűnél, leszögezve, hogy annak hangja az előadóművész tetszése szerint erősíthető, gyengíthető, a „legmélyebb, legbensőbb, legfinomabb” érzések keltésére, kifejezésére alkalmas, az emberi énekhanghoz legközelebb áll. Művészetszemléletében több, a zenére is érvényes vonást találunk: céltudatosság; a közboldogságra való gya-

kori utalás, a művészet nevelő jellege; az egyszerűségnek, a közérthetőségnek igénylése; a művészet kapcsolata a valósággal; arányosság; a válogatás, kiemelés szerepe a művészi alkotás folyamatában.

A *Bolyaiakkal* foglalkozó könyv és a *Bolyaiak* zeneelméletének ismerete „üdvös” minden mai muzsikus részére. Kár, hogy a *Bolyaiak* dolgozatainak nyelve ma már igen nehézkesnek hat, alig követhető. Jó lenne lefordítani, majd mai magyarra újból átültetni. Az első fokozat talán el is hagyható. Nagy érdeme *Benkő Andrásnak*, hogy nem kizárólag zeneelméleti, de zenei nevelési örökségünknek erre az értékére felhívja figyelmünket.

Szesztay Zsolt

Dietrich Fischer-Dieskau

A Schubert-dalok nyomában

(Gondolat kiadó)

Händel nem találkozott *Bach*hal, *Schubert* nem találkozott *Beethovennel*. Utóbbiak pedig közel laktak egymáshoz. Egy városban. És milyen jó ajánlás lett volna ez *Schubert* számára, aki nem is műveiből élt. Több művét nem is hallotta előadásban. Csak szűk baráti körben ismerték, általánosságban nem. Egy drezdai *Franz Schubert* nevű hegedős-zeneszerző, akinek „A méh” című, hegedűre írott műve ma is népszerű, hevesen tiltakozott a lipcsei *Breitkopf* zeneműkiadónál, hogy ne tévesszék össze az általa ismeretlen másikkal, akinek kiadásra küldött kantátája fércmű. *Schubert* eredménytelen megélhetési kísérletei közben a makacs kór annyira legyengítette, hogy a tífusznak már nem tudott ellenállni. Hagyatékában 53,— forintnyi ingóság maradt és néhány zenemű, ma pedig sokan gazdagodnak műveiből anyagilag, szellemileg egyaránt. Kiadók, előadók, publikum.

Dietrich Fischer-Dieskau — akinek harmadik kiadást is elért — könyve részletes beszámoló *Schubert* életéről és mű-